

KROONIKA

Mis on APS (Akadeemiline Põllumajanduse Selts)?

APS (aastatel 1920–1940 Akadeemiline Põllumajanduslik Selts) on Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi I aastapäevakonverentsiga samal päeval, 9. aprillil 1989 taasasutatud mittetulundusühing, mille eesmärgiks on kaasa aidata Eesti maaelu, põllumajanduse ja eriti- põllumajandusteaduse arengule. Loomulikult esindab ta oma liikmete huve ja õigusi kõigis instantsides. Põhilisteks tegevusvormideks on konverentsid ja ajakirja Agraarteadus ning muude trükiste väljaandmine. Peale selle korraldame näitusi, konkursse, loenguid, õppereise ja rahvusvahelisi koostööprojekte ning sõlmime sidemeid. Kuigi APS ei ole poliitiline organisatsioon, osaleme siiski põllumajandust ja maaelu mõjutavate seaduseelnõude ja riiklike projektide aruteludel ning teeme ettepanekuid.

Kes on APS-i liikmed?

APS-i liht-ja auliikmeskonda kuulub kokku on ligi 300 inimest. Need on teaduskraadiga inimesed üle Eesti, põhiliselt küll Eesti Maaülikooli, aga ka Jõgeva Sordiaretuse Instituudi, Saku Maaviljelusinstituudi jpt asutuste töötajad. Meie auliikmed on: mitmete ülikoolide audoktor president Arnold Rüütel, emeriitprofessorid Jüri Kuum, Harald Tikk, Karl Annuk, Meinhard Karelson, Vambola Veinla, Ants Ilus, Kaarel Tarandi jpt. APS-i aupresident on emeriitprofessor Olev Saveli.

Suurema osa liikmeskonnast moodustavad endise VAK-i kinnitustega põllumajandusteaduste kandidaadid (nüüd PhD) ja teadusdoktorid (Dr Agr Sc) ning alates 1990. algusest ka mõned teadusmagistrid (MSc). Umbes 60% liikmeskonnast on tegevad õppe- ja teadustööl, teised on väljateenitud puhkusel või emeriidistaatuses professoritena. Möödunud aasta sügiskul tuligi APS-il seista oma emeriidotsentide staatuse eest ning koguda allkirju ja saata arvamusi Riigikogu komisjonide ja fraktsioonide esimeestele, haridus- ja teadus- ning rahandusministritele, Rektorete Nõukogule ning isegi Vabariigi Presidendile, et täidetak ülikooliseadust, mis puudutab emeriidotsendi staatust.

5 aastat tagasi loobuti alla 35-aastastelt teadlastelt 1000-kroonise liikmemaksu nõudest ning korraldati neile eraldi konverents, lisaks sellele on nad igal aastal moodustanud oma toimkonna.

Iga aasta aprillikuu esimesel kolmapäeval toimub APS-i aastakonverents (4. aprillil 2007 oli juba XII), kus plenaaristungil räägitakse üldisematel teemadel, erialatoimkondades ja noortetoimkonnas juba konkreetsemate uurimustega mitme põlve teadlaste poolt. Kuigi teadustöö on nii kodus kui ka rahvusvaheliselt väga sügavalt spetsialiseerunud, on kasvõi kordki aastas vaja laiemalt harida üksühte ning meenutada meie eelnevaid suurmehi.

Peale auliikme nimetamist on igal aastal üldkogul ka elutööpreemia ning noortepreemiate väljakuulutamise. Käesoleval kevadel sai elutööpreemia Polli Aiandusinstituudi kauaaegne sordiaretaja Kalju Kask, aastapreemia anti EMÜ professorile, APS-i asepresidendile Rein Viiraltile ning Saku teadlasele Uno Tammele. Kahjuks ei peetud noortepreemia vääriliseks ühtegi nominenti.

Väärtustame traditsioone

Oleme ausse tõstnud põllumeeste roheline värvi. Taastasime endiste EPA mütside kandmise traditsiooni.

Viimasel 5 aastal on aastakonverentsi päev lõppenud piduliku koosviibimisega erinevates Tartu tudengikorporatsioonides. Viimati olime Fraternitas Esticas (vahepeal Tartu televisioonistuudio).

Hävimisohus on ühe esimese nimekaima põllumajandusteadlase, Königsbergi Ülikoolis õppinud ning 1911. a doktorikraadi omandanud sordiaretaja ja Põllutöölehe 1906/1907 asutanud Aleksander Eisenschmidt kultuuriväärtusega perekonnamonument Tartus Puiestee tänava kalmistul. Samuti oleks vaja jäädvustada lähiaastatel lahkunud mitmete nimekate põllumajandusteadlaste-õppejõudude skulptuurid või nende koondpark.

APS-i põhiülesandeks on meie ainukese eesti-inglisekeelse teadusajakirja Agraarteadus väljaandmine.

Viis aastat tagasi rünnati meid eesti keele pärast. Mõned "jõud" pidasid ainuvõimalikuks vaid inglise keelt. Kuid mis oleks saanud edasi? Meie esiisad, kes olid oma hariduse saanud saksa ja vene keeles, löid 1919. a rahvuskeelse ülikooli, võtsid kasutusele eestikeelse (teadus)õnava, löid terminoloogia jne. Nüüd aga ei osata mõnedel erialadel (näiteks geneetika vms) ennast eesti keeles väljendada. Kes on süüdi? Eks ikka selle valdkonna esindajad ise. Rõõm on tõdeda, et need tuulelipud on nüüd ka ise hakanud eesti teaduskeele ümber häälitsema. Kahe keele paralleelne esitamine samas numbris on väikese riigi piiratud ressursi ja maksimaalse tulemi optimaalne resultaat. Vastavalt uutele nõudmistele ja tänu uuele toimetuskolleegiumile tõstisime Agraarteaduse rahvusvaheliste eelretsenseeritavate teadusajakirjade reale (1–3). Loodame, et ka ärksamad tegevpõllumehed saavad aega vähemasti eestikeelset osa oma ettevõtmistes ära kasutada.

APS-is on valminud ja trükitud põhjalikud ajaloolised teosed, nagu "Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos" I osa (kuni 1918 aastani) ja II osa (1918–1940). Taotlesime raha ka III osa (1940 kuni tänapäev) väljaandmiseks, kuid materiaalsete vahendite vähesuse tõttu oleme sellest saanud teostada vaid mõned peatükid. Ka esimesed osad said teoks tänu tollase Eesti Põllumajandusülikooli ja talupidajatest sponsorite abiga. Peale üksikisiku ja allasutuse liikmemaksu (a 1000 krooni), oleme hankinud raha Põllumajandusministeeriumist, MES-ist jm projektidest.

APS ei ole tivoli, kuid oma liikmetele oleme iga aasta korraldanud 3–4 õppekursiooni, mille oleme ühitanud mõne seminari või regionaalpoliitilise teemaga. Oleme teinud kodumaise toiduainetetööstuse seminari AS-s Pere Leib, ühistu E-piim Põltsamaa juustutsehhis, AS-s Silmet, mitmes lihatööstuses jm. Vaadelnud on Järvselja ürgmetsa ning Peipsi kalandust. Enim külastatud on Viru-, Võru-, Valga-, Tartu- ja Jõgevamaad – tutvutud Peipsi ääre kultuuri omapära ning viimasel jõulueelsel külastusel Võrumaale sai nähtud endise Linda kolhoosi kanalatest ümberehitatud diivanivabrikut.

Suvised ekskursioonid on viinud meid põhiliselt Läti- ja Leedumaa instituutide kolleegide katsepõldudele ja lautadesse. Käisime koguni Esto päevadel Riias 2 aastat tagasi. Lätlased jätsid mullu mitmel korral vastukülaskäigule Ruhnu tulemata, lõpuks piirdusid paari päevaga Saaremaal.

Näiteks möödunud aastal jõudsime Leedu külaskäigul isegi Poolamaale Punski piirkonda, mis 1920. a inkorporeeriti Poola koosseisu. See, põhiliselt (80%) leedukatega asustatud ala on suuresti aktiivsem kui ülejäänud Poola. Leedulaste talud on suuremad (seal ei ole kunagi olnud kolhoose-, on keskmiselt 24 ha – Poola keskmine vaid 16 ha) on isegi 120–140 ha suuruseid talusid. Sealsed leedukad on säilitanud omakeelsed keskkoolid, kirikud, seltsid jms. Peale II maailmasõda said sealsed kõik talud esimestena Poolas telefoni, ollakse aktiivsed rahvusvahelistes ja nn europrojektides. Noored aga tahavad millegipärast Leetu tagasi, alul õppima, hiljem aga päriseks.

Käsikäes Põhjamaade jt naabritega

APS-il on ametlik koostööleping Läti Põllu- ja Metsandusakadeemiaga, seetõttu oleme nendega tihedamas kontaktis, kuid teadustöö saab olla vaid tihedas lõimumises kõikide kolleegidega. Eriti silmapaistev on koostöö NJF-iga (Põhjamaade Põllumajandusteadlaste Assotsiatsioon). Viis Põhjamaad ja 3 Balti riiki on eriti viimasel kahel aastal käinud käsikäes. Eestis on juba 45 NJF-i liiget, kellest enamik ühtlasi ka APS-i liikmed. NJF-i liikmetest teadlastel on seminaridest osavõtumaks tunduvalt odavam jm soodustused. Möödunud aastal toimus mulla ja keskkonnakaitse (I sektsiooni) seminar Tartus hotellis London, tänavu toimub 24.–25. mail Pärnus Baltimaade XIII aretus- ja geneetikaalane konverents, mis samuti on NJF-i koostööseminaride nimekirjas (V sektsioon, kokku on NJF-is 8 sektsiooni). Eestisse oleme planeerinud lähimas tulevikus nn külmlautade seminari jms. Kuna NJF-i teadlaste liikmemaksudest märksa suurema panuse annavad Põhjamaad, siis tulevikus oodatakse seda panust ka Balti riikidest.

Eesti tänab oma koostööpartnereid. APS-i esildisel sai möödunud aastal meie Valgetähe IV järgu ordeni Läti Põllumajandusülikooli endine prorektor, mitmete metsa- ja puidutööstusalaste teadus- ja koostööprojektide vedaja, eesti soost Läti emeriitprofessor Henn Tuherm. Käesoleval aastal sai APS-i ettepanekul Maarjamaa risti V järgu NJF-i peasekretär Tord-Ingmar Eriksson, kes on alustanud koostööprojekti juba 1989. a "Family Farms for Estonia", aidanud läbi viia ja finantseerida eestlaste mitme tasandi koolitusi, lõpetades doktorikoolitusega.

Alates 04. aprillist on APS-i eestseisusse valitud mitmed veelgi nooremapoolsed inimesed: Tiina Köster EMÜ-st, Liina Edesi ja Rein Lillak Saku MVI-st, Neeme Univer Pollist. APS-i president on samast päevast vanemteadur Ivar Sibul EMÜ metsandusteaduskonnast.

H. Peterson
APS-i president 2001–2007
NJF-i rahvuslik koordinaator Eesti Vabariigis

JUUBELID

Agrokeemia dotsent KAAREL TARANDI tähistas 100. sünnipäeva

Kaukaasia mägirahvaste hulgas on teada suhteliselt palju just pikaealisi mehi. Mõned olevat elanud isegi üle 110 aasta vanaks. Huvilised on püüdnud uurida nende pika ea saladusi ja sellest kirjutanud. Nii on arvatud, et kõrgemal mägedes elades on õhk ja mikrokliima tervislikum. Seal lambaid karjatades on inimese eluviis looduslähedane ja rahulik, väliselt häirimata. Kord aga küsinud keegi uurijatest ühelt kaugelt üle sajaaastaselt, mis on tema pika eluea saladus? Vastus oli lihtne: "Mehele ei ole mingi kunst elada sada aastat vanaks, kui tema kõrval on hea mõnus naine."

See mõte kehtib vist ka Tartu vanima põllumajandusteadlase Kaarel Tarandi kohta, kes 30. oktoobril 2007 sai saja-aastaseks. Oma naise Jennyga, neiu põlves Jenny Imma, elas ta tublisti üle briljantpulmade, kokku 64 aastat. Kuid veel üks Kaarli pika ea saladus võib olla aktiivne tegelemine tervisespordiga. Ta on uisutanud, suusatanud, mänginud jääpalli, võimelnud, ujunud, tegelenud vettehüpete ja aerutamisega, mänginud lauatennist ja võrkpalli, harrastanud jalgrattasõitu, kergejõustikku ja jalgsimatku. Talle on meeldinud mängida bridži ja malet. Veel aasta tagasi käis ta meesvõimlemisrühmas harjutusi tegemas. Oma aias tegeleb ta väiksemate töödega tänaseni, kannab puid kuuri jms. Ära ei ütle ta ka seltskondlikust tegevusest, võttes rõõmuga osa Liivika seltsi koosolekutest. Näiteks 14. oktoobril, paar nädalat enne 100. sünnipäeva, külastas ta Elistvere loomaparki. Igal suvel sõidab ta linnast maale Rannapungerja jõe äärde Lemmaku külla Kooli tallu suvitama, siin käib ta metsas seenel ja marjul, kannab hommikul vara valmis saunavee jne. 29. oktoobril 2007 tähistas Kaarel Tarandi juubelpäeva Eerikal.

Kaarel Tarandi, 1936. aasta 7. märtsini Karl Treimann (EAA f 2100 n 1, s 16039, l 57), sündis kolmelapselise pere esimese pojana 30. oktoobri varahommikul 1907. aastal Virumaal, Iisaku kihelkonnas Porskova külas (praegu Vaikla).

Aastatel 1916–1918 õppis Kaarel Tartus Aleksandri Gümnaasiumis (praegu asub seal H. Treffneri Gümnaasium), seejärel sügisel 1918 paar kuud Hugo Treffneri Eragümnaasiumis. Seal siirdus Tallinna, kuhu ta jäi kuni Tallinna I Reaalkooli lõpetamiseni 1926. aasta mais. Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna keemia osakonna lõpetas keemikuna 1933. aasta juunis.

Esimene töökoht oligi Tondi Sõjakooli gaasilaboris, kus ta töötas mõned kuud 1934. aasta lõpul, olles Saaremaa mõisnikust keemiku (Kõbas, 2002), sõjakooli lektori Buxhoevedeni¹ abiline. Alates 1. jaanuarist 1935 kutsus professor Leo Rinne ta Tartusse oma juurde ametisse Eesti Sooparanduse Seltsi Tooma sookatsejaama laboratooriumi juhatajaks.

1941. aasta lõpul viidi Kaarel Tarandi üle Kuusiku Riigi Põllumajandusliku Uurimise ja Katseinstituudi keemialaboratooriumi juhataja kohale. Uues ja moodsas agrokeemia laboratooriumis kavatseti 1940. aastal analüüsida üle riigi 5000–6000 mullaproovi (Millist väetist ... 1942). Keset neid kavatsusi katkestas Nõukogude okupatsioon ajutiselt uurimistöö, kuid ikkagi jõuti koguda ligi 4000 mullaproovi, ehk igast vallast keskmiselt 16 proovi, mille väetistarve ja pH ka määrati.

Kaarel Tarandi sunniti lahkuma Kuusikult 1. aprillil 1953. Pika otsimise järel leidis ta 1. maiks Tartu masina-traktorijaama agrokeemiku koha. Töö Tartu MTJ-is kestis 6. jaanuarini 1955, mil üleliiduliste ümberkorralduste tõttu muudeti MTJ-de struktuuri ja agrokeemiku koht likvideeriti.

Samal ajal kohtas ta juhuslikult tänaval professor Osvald Hallikut, kes kutsus ta kohe Eesti Põllumajanduse Akadeemia mullateaduse ja agrokeemia kateedrisse tehnik-agrokeemiku töökohale (Tarandi IV). Siin avanes Kaarel Tarandil võimalus lõplikult vormistada oma hulk aastaid kalevi all puhanud kandidaadiväitekirja ja esitada see kaitsmisele. 29. juunil 1956 EPA nõukogu avalikul istungil kaitstud väitekirja "Kergesti lahustuvate fosfor- ja kaaliumiühendite sisaldusest ENSV põllumuldade künnikihis" põhjal anti Kaarel Tarandile teaduste kandidaadi kraad ja üsna peaaegu dotsendi kutse.

Andmete põhjal, mis olid saadud 14 248 mullaproovi analüüsimisel, tegi Kaarel Tarandi juba 1940. aastate lõpul kokkuvõtte omastatavate PK-ühendite varustatuse kohta Eesti muldades. Lisaks mullaproovide laboratoorsele uurimisele korraldati ka väetuskatseid põldudel ja kultuurrohumaadel. 1940. aastate teisel poolel korraldati Kuusikul veel katseid laudasõnniku, turba ja fosforiidiga kompostimise, orgaanilise aine kao vähendamise ja P ning N kasutuskoeffitsientide suurendamise alal (Kõrgas, 2007).

A. Joandi

¹ Buxhoeveden, Oskar Heinrich Hermann Alfred von, parun (11.X / 29.VIII 1908 Peterburi – 12.IX 1991 Hamburg) (vt Eesti teaduse biograafiline leksikon I, Tallinn 2000, lk 178–179).

HARRI PIHO – 80

Harri Piho on sündinud 10. novembril 1927. aastal Põlva vallas. Kõrgema hariduse sai ta Eesti Põllumajanduse Akadeemias, lõpetades 1952. aastal agronoomiateaduskonna õpetatud agronoomi diplomiga. Oma töömeheteed alustas H. Piho agronoomina Saadjärvel MTJ jaoskonnas, kus ta töötas aastatel 1951–1952. Kogu edasine tegevus on tal aga seotud EPA-ga. 1952–1954 oli ta EPA põllumajanduse ökonomika kateedri assistent, 1954–1970 vanemõpetaja. Majandusteaduste kandidaadi kraadi kaitses ta 1968. aastal Tallinnas teaduste akadeemia juures. Kandidaadidissertatsiooni teemaks oli "Kanakasvatuse rentaablus ja selle tõstmine". Dissertatsioon valmis õppetöö kõrvalt ilma ametliku juhendajata. Alates 1970. aastast kuni 1993. aastani töötas H. Piho dotsendina põllumajanduse ökonomika kateedris, informaatika ja juhtimise kateedris, ettevõtluse õppetoolis ja ühistegevuse instituudis. H. Piho on õpetanud tootmise organiseerimist ja planeerimist, põllumajandusstatistikat koos statistika üldteooriaga, töö teaduslikku organiseerimist, põllumajandusliku tootmise

juhtimist ja ettevõtte juhtimist. Tema loengud olid alati huvitavad ja elust võetud näidetega seostatud.

H. Pihol on ka häid juhiomadusi. Aastatel 1978 kuni 1988 oli ta põllumajanduse ökonomika kateedri juhataja ja alates 1972. aastast kuni 1992. aastani EPA majandusteaduskonna dekaan. Dekaanina tegi ta väga palju majandusteaduskonna õppeprogrammide kaasajastamiseks ja arvutustehnika muretsemiseks teaduskonda. H. Piho võib kindlasti pidada juhtimisvaldkonna koolkonna loojaks EPA-s. Tema juhendamisel on valminud mitmeid kandidaadiväitekirju ja palju lõputöid. H. Piho on avaldanud üle 50 juhtimisalase artikli. Aastatel 1969–1991 oli ta vabariikliku TTO ja juhtimise labori teaduslik juhendaja.

Harri Piho on aktiivselt osalenud paljudes vabariiklikes nõukogudes ja juhatustes. Tema juhtimisel loodi teaduslikud koostöösidemed Rostocki Ülikooli, Varssavi Põllumajanduse Akadeemia, Praha Kõrgema Majanduskooliga ja mitmete teiste välisülikoolidega ning korraldati rahvusvahelisi teaduskonverentse.

Hinnatud lektorina esines ta ka paljudel väljaspool koduülikooli toimunud seminaridel, infopäevadel ja tippjuhtide koolitusprogrammide raames. Tunnustust väärib H. Piho ka praegu, osaledes aktiivselt Akadeemilise Ühistegevuse Seltsi töös revisjonikomisjoni esimehe ja lihtliikmena.

Pensionipõlve peab koos abikaasaga Põlva maakonnas Taevaskoja lähistel oma sünnikohas isatalus. Peres on 2 poega, 6 lapselast ja 4 lapselapselast.

Tugev käepigistus ja õnnesoovid kolleegidelt!

Akadeemik HANS KÜÜTS – 75

20. detsembril 2007. a saab 75-aastaseks kauaaegne Jõgeva Sordiareture Instituudi direktor (1973–1999) ja teraviljade sordiaretaja (tegev käesoleva ajani) põllumajanduskandidaat (1968), teeneline teadlane (1974), riiklike preemiate laureaat (1987, 1999), EPMÜ professor (1992, aastast 1995 emeriitprofessor), Eesti Agronoomide Seltsi endine president (praegu aupresident), Eesti Rukkiseltsi aupresident, Teaduste Akadeemia akadeemik (1994) Hans Küüts.

Ta on sündinud Põlva maakonnas Suuremetsa külas talupidajate peres, õppinud Rasina 7-kl koolis, Tartu I Keskkoolis (lõpetas 1951) ja Eesti Põllumajanduse Akadeemias (diplom *cum laude* 1956), aastatel 1969–1970 stažeeris Rootsis Svalövi Aretusinstituudis.

H. Küüts on osalenud paljude teraviljasortide loomisel. Ta on odrasortide 'Toomas', 'Esme', 'Miina', 'Liisa', 'Elo', 'Teele', 'Anni', 'Viire' ja 'Leeni', kaerasortide 'Viku', 'Alo', 'Miku', 'Jaak' ja 'Villu' ning suvinisu sortide 'Helle' ja 'Meri' üks autoritest.

H. Küütsi direktoriks oleku ajal kujunes Jõgeva Sordiareture Instituut üheks kõige paremini katsetehnikaga varustatud põllumajanduslikuks uurimisasutuseks mitte ainult Eestis, vaid kogu endises Nõukogude Liidus. Ta suutis hankida instituudile üle 40 välismaise katsemasina ja seadme. Jõgeval viidi läbi üleliidulisi õppepäevi kaasaegsete katsemasinatega tutvumiseks, kohapeal olid nende masinate tagavaraosade laod ja välismaal väljaõppe saanud garantiiremondi insenerid.

H. Küütsi juhtimisel edenes jõudsalt ka ehitustegevus. Jõgevale ehitati tema direktoriks oleku ajal aretuskompleks koos kasvuhoonete ja kartulihoidlatega, väetiste- ja mürkkemikaalide ladu, katsekuivatid koos tööruumidega katsetööliste, remonditöökoda koos katsemasinate hoiuruumidega, rekonstrueeriti resistentsuslaboratoorium ja muid hooned. Neil aastail ehitatud hooned ja loodud masinapark on olnud tänapäevani instituudi eduka töö aluseks.

Instituudi seisukohalt ei olnud sugugi vähem tähtis H. Kүүtsi omaaegne ettenägelik kaadripoliitika, mis kindlustas Jõgeval teadlaskonna täienemise ja sellega säilis ka sordiaretuse järjepidevus. Ainsa põllumajandusliku uurimisasutusena ei ole Jõgeva Sordiaretuse Instituudis Eesti taasiseseisvumise järel teadurite arv vähenenud.

H. Kүүts on üks vähestest Eesti põllumajandusteadlastest, kes on tuntud rahvusvaheliselt. Ta on olnud Euroopa Sordiaretajate Ühingu (EUCARPIA), rahvusvahelise odra geneetika komitee ja Euroopa õlleodra konventsiooni liige, Rootsi Aretuskeskuse Svalöf-Weibull AB ja Soome Aretuskeskuse Boreal teadusnõukogu välisliige, teda on autasustatud N. I. Vavilovi mälestusmedaliga (1987). Vabariigi President on talle andnud V klassi Riigivapi ordeni (1997).

Akadeemiline Põllumajanduse Selts on valinud H. Kүүtsi oma auliikmeks (2000) ja andnud preemia elutöö eest (2002).

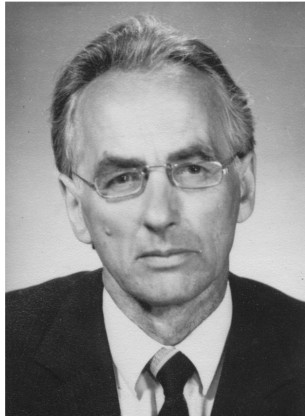
Õnnitleme juubeli puhul!

Hans Kүүtsi varasemaid bibliograafilisi andmeid võib leida: EE 5. köide, Tln, 1990, lk 348, ajakiri Agraarteadus, 1992, nr 4, lk. 337–338 ja 2002, nr 6, lk 374; Eesti TA liikmeskond 1938–1998, Tln, 1998, lk 66–67; Eesti TA aastaraamat 2002, Tln, 2003, lk 79; Eesti teaduse bibliograafiline leksikon II, Tln, 2005, lk 257–258.

A. Bender

MÄLESTUSPÄEVAD

LEO LILOVER (19.09.1927–12.02.2007) – *in memoriam*

Käesoleva aasta 19. septembril oleks tähistanud oma 80. a juubelit Eesti agraarökonoomika üks alusepanija, kauaaegne õppejõud ja teadlane dotsent Leo Lilover.

Leo Liloveri elu ja töö olid seotud Eesti Maaülikooliga. 1956. aastal lõpetas ta Eesti Põllumajanduse Akadeemia õpetatud agronoomina ja alustas tööd põllumajanduse ökonoomika ja organiseerimise kateedri assistendina. Peale õpinguid Moskva K. A. Timirjazevi nim Põllumajanduse Akadeemia aspirantuuris kaitses ta 1960. aastal kandidaaditöö teemal "Põllumajanduse spetsialiseerumine ja majanduslik mikrorajoneerimine Kagu-Eestis". Järgnesid viljakad aastad täis õppe- ja teadustööd vanemõpetajana, vanemteadurina ja dotsendina. Aastatel 1969–1973 oli Leo Lilover vast loodud majandusteaduskonna dekaaniks. Agraarökonoomika dotsendi ametikohal töötas ta aastani 2000.

L. Lilover on avaldanud hulgaliselt töid põllumajandusökonoomika tootmisharude majanduslikust efektiivsusest, põllumajanduse rajoneerimisest ja spetsialiseerumisest ning agrarteooriast.

Leo Liloveri kui tunnustatud põllumajandusökonoomika asjatundja juhendamisel on kaitsnud 10 kandidaadi- ja 7 magistritööd.

Leo Lilover oli Eesti Agraarökonoomistide Assotsiatsiooni, Põhjamaade Agraarteadlaste Assotsiatsiooni ja Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi liige. Eesti Põllumajandusülikool on tunnustanud tema tegevust teenete medaliga. Ka peale pensionile siirdumist ei katkenud koostöösidemed oma ülikooliga, alati heatujulisena oli ta nõu ja jõuga abiks kõigis ettevõtmistes.

Kolleegid ja õpilased jäävad Leo Liloveri mäletama isikupärase pedagoogi ja teadlase, hea kolleegi ja tulihingelise spordimehena, kelle täpsus, pealehakkamine ning elujaatus olid paljudele eeskuju ja innustuse allikaks.

ELMAR HALLERi sünnist 100 aastat

Professor Elmar Haller (22.11.1907–15.01.1985) sündis Võrumaal Linnamäe vallas Proosu talus kuuelapselises peres neljanda lapsena. Elmar hakkas varakult huvi tundma raamatute vastu, lugeda oskas ta viie- ja kirjutada kuueaastaselt. Ta õppis Linnamäe vallakoolis 1916–1921, lõpetas Võru Poeglaste Eragümnaasiumi mais 1928. Samal aasta suvel käis Elmar leeris Urvaste luterlikus koguduses. Järgnes üheksa kuud sundajateenistust Võru 7. üksikjalaväe pataljonis ning paar aastat töö isatalus (EAA f 1769, n 1, s 97).

1930. aasta sügisel astus ta Tartu Ülikooli põllumajandust õppima, taskus 100 krooni raha. Elmar õppis nii hästi, et ta vabastati õppemaksust ning sai stipendiumi – Bergmanni abiraha (EAA f 2105, n 1, s 237).

Õpingud Tartu Ülikoolis lõpetas Elmar Haller veebruaris 1935, omandades agronoomi kutse. Kuid juba alates 1. maist 1934 asus Elmar Haller tööle Kuusiku Riigi Põllutöö Katsejaama assistendi-praktikandina. Laienenud ja süvenenud teadustegevuse tõttu nimetati 1939 Kuusiku katsejaam Riigi Põllumajanduse

Uurimise ja Katseinstituudiks.

1939 käis Elmar Haller end täiendamas välismaal, olles kuus kuud Taanis, Rootsis ja Soomes. Rootsis täiendas ta end spektraalanalüüsi alal, tegi omal algatusel väikese reisi Põhja-Norrassa Narviki. Taanis tutvus ta põhjalikumalt mikroelementide tähtsuse uurimisega taimede toitumisel, mida oli sel ajal Taanis juba võrdlemisi põhjalikult uuritud. Soomes töötas ta pikemat aega prof A. Virtanenini juures steriilkultuuride alal (EPM 1077:448).

1940 järgnenud Nõukogude okupatsiooni ajal määrati Elmar Haller Kamara riigimõisa varadel loodud Abja sovhoosi direktori töökohale, kust ta vabanes sama aasta septembris.

Augustist 1945 kuni jaanuarini 1947 oli Elmar Haller Kuusikul instituudi taimekasvatuse osakonna juhataja ning kohakaasluse alusel vanemõpetaja Tartu Riikliku Ülikooli taimekasvatuse kateedris (ERA f 75M, n 1, s 5053).

1948. aasta sügisel, pool aastat enne teist küüditamist, ei heidutanud ega kõigutanud Elmar Hallerit NSVL-s alanud "teaduse puhastus", ehk nn "bioloogide sõda". Ta seisis Lössenko, Maltsevi ja muude kodumaa põllumajandusoludele sobimatute ideede leviku vastu Eestis (Kuht, 2007). Elmar Haller kaitses 19. detsembril 1947 Tartu Riikliku Ülikooli aulas ülikooli nõukogu ees kandidaadiväitekirja "Suviteraviljade külviaegade valik seoses looduslikkude võimalustega ja selle tähtsus viljade saakidele ning umbrohutõrjele erinevatel mullaliikidel Eestis".

1958 valiti konkursi korras ja alates 1. septembrist samal aastal asus Elmar Haller tööle Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) maaviljeluse kateedri juhataja kohale, kus jätkus tema viljakas teaduslik-, katse- ja õppetöö. Siin viis ta koos väikesearvulise grupi kaastöötajatega aastatel 1955–1965 läbi suuremahulise uurimistöö, mis koosnes 65 põldkatsest, 18 vegetatsioonikatsest ja 17 tootmiskatsest. Uurimistöö analüütilise osa tarbeks tehti 12 500 analüüsi, sealhulgas 1500 biokeemilist (Lepajõe, 1997). Nende põhjal kaitses Elmar Haller 1967. aastal doktoritöö "Idanemiskeskonna mõju põllukultuuride saagi kujunemisele". Töö ilmus trükis (Haller, 1969), milles ta ise võtab oma uurimistöö tulemused kokku nii: "Põllukultuuride (mesika, lutserni, suviteraviljade, hübriidkaalika) saakide sõltumine idanemiskeskonna tingimustest, olles heas kooskõlas idanemisfaasis ilmnevate taime füsioloogiliste ja biokeemiliste näitajatega ning anatoomiliste muutustega, on üldbioloogiline seaduspärasus."

Elmar Haller uuris ja seostas idanemisfaasiga ka teisi kasvutegureid, nagu idanemisaegne mulla temperatuuri-, vee- ja õhu- ning toiterežiim, mille põhjal ta annab rahuldava vastuse küsimusele, miks viljasaagid ühel või teisel põllul aastate kaupa laias ulatuses kõiguvad. Põhjus peitub enamasti seemnete idanemiskeskonna tingimuste ja tegurite erinevuses kogu põllul, mis avaldab olulist mõju taimede kasvule ja arengule, seega saagi suurusele.

Doktoritöö kaitsmise järel oli Elmar Haller 1970.–1980. aastatel idanemiskeskonna uurimisel jõudnud süvaprobleemideni, et välja selgitada taime elus asetleidvad arengud või muutused raku ja molekuli tasandil, mis pakkus huvi idanemiskeskonna teooria lahtimõtestamisel taime rakus toimuvatest füüsikalise-keemilistest nähtustest, muutustest jne.

Niimoodi idanemiskeskonna mõju edasi uurides saavutas Elmar Haller sel alal rahvusvahelise tunnustuse, kuna tal õnnestus avaldada ajakirjas *Experimental Agriculture* 1983. ja 1984. aastal 2 artiklit (Haller 1983, 1984).

Elmar Haller sai tuntuks eelkõige taimede *idanemiskeskonna teooria* loojana. *Halleri teooria* on oluline maaviljelusteaduse saavutus Eesti ja maailma ulatuses, olles Justus von Liebigi teooria – *taimede mineraalsest toitumisest* – üks jõulisim ja eriti süvitsi edasiarendus 20. sajandi teisel poolel.

Elmar Hallerit autasustati korduvalt aukirjadega, 1966 anti talle Eesti NSV teenelise teadlase aunimetuse, ta kuulus paljudesse teadusalastesse nõukogudesse, ühingutesse.

A. Joandi

MARTIN KARMIN – 100

Martin Karmin sündis 7. mail 1907 Abja vallas Kogeri talus. Alghariduse omandas ta Abja algkoolis ja 1928. aastal lõpetas Abja Kultuuritehnika Gümnaasiumi. Peale sõjaväeaastaid Pärnus töötas ta maamõõdu ja metsatöödel. 1930. aastal astus ta Tartu Ülikooli Põllumajandusteaduskonna agronoomia osakonda, kuid raske majandusliku olukorra tõttu tuli sageli õpingutes vahet pidada. Martin Karmini teaduslik töö algas 1937. aastal assistendina Tartu Ülikooli Agrikultuurkeemia katsejaamas. Katsejaamas juhendas ta üliõpilaste suviseid praktikume ja osales katsetöödel. Aastatel 1941 kuni 1945 oli ta algul assistendiks Tartu Ülikooli Mullateaduse kateedris ning hiljem Raadi katsejaamas. Õppetöö kõrval osales ta kateedri uurimistöö plaanis olevate põllumuldade lupjamise katsetel. Lõpueksamid ülikoolis sooritas ta 1946. aastal, omandades agronoomi kutse.

1948–1952 aastani töötas ta Teaduste Akadeemia Tartu Filiaali mullalaboratooriumi teadusliku töötajana ja rajas prof Osvald Halliku juhendamisel mitmesuguseid lupjamiskatseid happelistel muldadel.

1952. aastast asus ta tööle Eesti Põllumajanduse Akadeemiasse. Maaviljeluse kateedri loomisel täitis ta ühe õppeaasta vältel kateedrijuhataja kohuseid. Tema edasiseks uurimisvaldkonnaks kujunes mullaharimine ja umbrohutõrje ning 1963. aastal kirjutas ta nende uurimiste põhjal kandidaadi dissertatsiooni "Kultuuridega kesade tähtsus saagikusele ja umbrohutõrjele külvikorras".

Hilisemateks uurimisteedeks olid põlevkiviõlide kasutamine põllumajanduses ja herbitsiidide kasutamise võimaluste selgitamine. 1969. aastal omistati talle dotsendi kutse.

Kolleegidele ja üliõpilastele on ta meelde jäänud energilise, abivalmi ja heatujulisena. Nii mitmeski praktikumis võis tema nooruspõlve memuaare kuulata ning alati oskas ta seal juures anda noortele tudengitele midagi õpetlikku eluteele kaasa. Eelkõige on ta end jäädvustanud umbrohuteadlasena ja palju aastaid on kasutatud õppetöös tema poolt kirjutatud õppematerjale nagu "Umbrohud ja umbrohuseemned" ja "Mullaharimiskvaliteedi hindamine". Eesti Põllumajanduse Akadeemias töötas Martin Karmin 1980. aastani ning lahkus meie hulgast 1984. aasta 8. mail.

E. Lauringson

EDGAR KEEVALLIK – 100

Edgar Keevallik sündis 17. jaanuaril 1908 Harjumaal, Keila vallas Humala mõisas meieri pojana. (ETBL I, Tln 2000). Varasemates trükistes on isa ametiks nimetatud karjaravitseja, aga mõisas võis ta neid ka mõlemaid pidada.

E. Keevallik lõpetas Paldiski Ühisgümnaasiumi, sellele järgnes õppimine (1929–1935) Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas, mille diplomi sai 1938. aastal. Vahepeal teenis aega sõjaväes. Juba õpingute aegu tekkis tal seos loomakasvatusega. 1935–1937 töötas ta Hollandi-Friisi Karja Tõuseltsi konsulendina. Oli 1938–1940 loomakasvatuse alal Kuusikul Riigi Põllutöö Katsejaamas teadustööl, 1938 täiendas end Raadil zootehnika katsejaamas ja Rootsisis. E. Keevallik rakendas 1938. aastal Eestis esimesena veiste kunstlikku seemendamist. 1940. aastal töötas ta Põllutootmisministeeriumis, pärast Eesti okupeerimist Põllutöö RK-s loomakasvatusspetsialistina. 1941. aasta juunis määrati ta küüditatud T. Pooli Piistaoja katsetalu (Vändras) hooldajaks ja

juhatajaks, 1947–1971 (pensionile minekuni) oli sellest moodustatud ELVI veisekasvatuse katsejaama direktor, seejärel a-ni 1980 vanemteadur.

E. Keevallik arendas katsejaamast kõrge põllumajanduskultuuriga ja suure rentaablusega veisekasvatusemajandi. Ta rajas kohalikele oludele vastava noorveisekasvatussüsteemi, oli eesti mustakirju veisetõu aretajaid, kujundas suure piimajõudlusega kõrgaretuskarja ning uuris kultuurkarjamaade kasutamist.

Tunnustust pälvib E. Keevalliku ühiskonnatöö. Oli pikka aega Eesti Mustakirju Karja Tõunõukogu juhatuse aseesimees ja ELVI teadusnõukogu liige. ENSV teeneline zootehnik (1956) ja valiti ka vabariigi populaarsemaks zootehnikuks. Nõukogu Eesti preemia anti talle kolmel korral (1949, 1965, 1980). Ta on 34 teadustrükise autor ja ühe autoritunnistuse omanik (eesti mustakirjut tõugu pulliliinide aretuse eest).

E. Keevallikut kui teaduslikult põhjendatud ja praktikas läbiproovitud seisukohtade visa propageerijat, seda eriti isikupärasel viisil, oodati alati kõigile põllumajandusnõupidamistele.

Edgar Keevallik suri 31. detsembril 1985. aastal oma 78. eluaastal. Mulda sängitatud on ta Tallinna Metsakalmistule.

E. Lökk

RICHARD TOOMRE – 100

Richard Toomre sündis 22. jaanuaril 1907. a Tartumaal Aru vallas Uueküläs. Alghariduse omandas Rõngus Tilgu algkoolis, keskhariduse Tartus. Järgnesid õpingud Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas alates 1926. a sügisest. 1928. a viibis Taanis põllumajanduspraktikal, 1929. a alustas tööd TÜ taimehaiguste katsejaamas assistendina. Ülikooli lõpetas ta 1934. a. Aastal 1938 siirdus R. Toomre Tallinna Põllutööministeeriumi taimekaitse inspektori kohale, jätkas tööd mitu korda reorganiseeritud taimekaitse valitsusasutustes kuni 1941. a. Järgnes mobilisatsioon, tööpataljon, rahvuskorpus, pikaajaline viibimine haiglates, demobiliseerumine II grupi invaliidina.

Peale pikaajalist ravi töötas uuesti taimekaitse süsteemis, lahkus sealt 1946. a ja asus vastasutatud Eesti NSV Teaduste Akadeemia bioloogia, põllumajanduse ja meditsiini osakonna teadusliku sekretäri kohale. 1947. a nimetati R. Toomre Põllumajandusinstituudi direktoriks. 1950. a vabastati direktori ametikohalt, süüdistatuna natsionalismis ja põllumajanduse allakäigus, kuid jätkas tööd samas instituudis teadurina. Kui 1956. a organiseeriti Eesti

Maaviljeluse ja Maaparanduse TU Instituut, määrati R. Toomre kultuurrohumaade osakonna juhatajaks, sama aasta teisel poolel instituudi teadusdirektoriks, täites ühtlasi osakonnajuhataja ülesandeid. 1959. aasta teisest poolest jätkas tööd kultuurrohumaade osakonna juhatajana kuni 1969. a lõpuni. Alates sellest ajast töötas konsultantprofessorina kuni surmani 16. aprillil 1993. a Tallinnas.

R. Toomre enda arvamust mööda võib eristada tema põllumajanduslikus tegevuses kolm etappi: 1) tegevus taimekaitse alal 1929–1938, 2) rohumaaviljeluse alal 1946–1970, 3) maaviljeluse ja taimekasvatuse üldküsimuste lahendamisel alates 1970. a kuni elu lõpuni.

Rohumaaviljeluse arendamise seisukohalt tuleb lugeda teist etappi kõige tähtsamaks. Võttes arvesse seda, et NSV Liidus oli pikaajaliste mitmeaastaste rohumaadega tegelemine V. R. Viljamsi õpetuse järgi ebaõige ja poliitiline viga, tuli leida olukorrast väljapääs. Kasutades ära akadeemik J. Eichfeldi (ENSV Teaduste Akadeemia president 1950–1968) soosivat hoiakut, organiseeris R. Toomre alates 1950. a katsekultuurkarjamaad põllumajanduse instituudi Kuusiku, Polli, Karuse ja Karja katsebaasis. Koos akad J. Eichfeldiga kummutasid Nõukogude Liidus dogmana kehtinud õpetuse Viljamsi heinaväljasüsteemist ja saavutasid heintaimede

pikaajalise viljelemise tunnustamise. Läbimurre toimus 1954. a lõpus, kui akad J. Eichfeldi initsiatiivil arutati kultuurkarjamaade küsimust Moskvas PM teaduslik-tehnilises nõukogus Eesti materjalide põhjal, mille ettekanded organiseeris R. Toomre, ja see sündmus sai aluseks kultuurkarjamaade- ja -niitude uurimistöö taastamisele ja levikule NSV Liidus ning rohumaaviljeluse õpetamisele kõrgkoolides.

1955. a ilmunud R. Toomre brošüürile "Kultuurkarjamaade kasutamise kogemusi Eesti NSV-s" järgnes sama väljaanne vene keeles 1955, 1956 ja 1958, läti keeles 1956, seejärel toimusid üleliidulised teadussessioonid ja seminarid Sakus (1960, 1965).

1964. a anti R. Toomrele trükis avaldatud tööde venekeelse kokkuvõtte "Pikaajalised kultuurkarjamaad ja nende kasutamine intensiivse põllumajanduse süsteemis" eest põllumajandusdoktori teaduslik kraad.

R. Toomre eelmärgitud kolmanda etapi põhiliseks tegevuseks oli maafondi ratsionaalse kasutamise süsteemide koostamine, samuti kaadri kvalifikatsiooni tõstmine.

R. Toomre oli erakordselt võimekas teadlaskaadri kasvataja: 56 dissertatsiooni juhendaja, neist 41 rohumaaviljelusest, 63 dissertatsiooni oponent, neist 19 doktorikraadi kaitsmisel. Pedagoogilise töö eest anti talle 1967. a professori kutse.

ENSV teenelise teadlase aunimetuse sai R. Toomre 1979. a. Teda on autasustatud 12 medali, 1 ordeni ja 5 Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga. Aukartustäratav oli ka tema publitseeriv tegevus – kokku avaldas ta 348 kirjutist, neist 260 rohumaaviljelusest. Neist väärrib eraldi esiletõstmist 2 tööd: monograafia "Pikaajalised kultuurkarjamaad" (1965 ja 1966) ja "Rohusöödad – nende tootmine ja kasutamine" (1993, postuumselt). Viimane kujunes lugupeetud teadlasele Richard Toomrele kui töö koostajale ja ühele autoritest elutöö kokkuvõtteks rohumaaviljeluse alal.

H. Older

Professor ÜLO OLLi sünnist 80 aastat

Eesti loomakasvatuse üks tuntumaid ja tunnustatumaid asjatundjaid Ülo Oll (17.08.1927–30.01.1997) sündis Tartumaal (praegune Jõgevamaa) Härjanurme vallas ema sünnikodus. Pere elas tegelikult Viljandimaal Kõo vallas Koksveres Männiku talus, kus isa pidas talukohta. Seal möödus ka tema lapsepõlv ja noorukiaastad.

Kooliteed alustas Ülo Oll 1934. aastal kohalikus Soomvere algkoolis, jätkas Põltsamaa Progümnaasiumis, mille lõpetas 1941 a. Sõja-aastatel oli õppimises kolmeaastane paus, mis möödus isatalus mitmesuguseid talutöid tehes. Peagi sai selgeks, et talupidamise lootused tuleb maha matta ja noor mees hakkas mõtlema edasiõppimise peale. Kooli ja eriala valikul sai otsustavaks juhus. Ta leidis ajalehest kuulutuse, kus kutsuti õppima Kuremaa Zootehnikumi. Armastus loomade vastu ning isatalust saadud parajad eelteadmised ja oskused aitasid kaasa otsuse tegemisele ning 1944. aasta sügisest sai Ülo Ollist Kuremaa Zootehnikumi õpilane. Lõpetanud 1946. aastal kahe aastaga Kuremaa kooli, arvati ta 5% lõpetajate hulka, kel oli võimalus

jätkata õpinguid Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonnas. 1950. aasta sügiseks oli kiitusega ülikooli diplom käes ning perspektiivika noore spetsialistina suunati ta aastaks edasi õppima Moskvasse Timirjazevi nimelisse Põllumajanduse Akadeemiasse agropedagoogika teaduskonda. Pärast lõpetamist asus ta tööle Antsla Põllumajandustehnikumi õppealajuhatajaks.

Peale paariaastast tööd Antslas hakkas Ülo Oll mõlgutama mõtteid teadustööle siirdumisest. Sobiv juhus selleks avanes alles 1956. aastal, mil ta oli juba 29. aastane. Ta astus Leningradi Põllumajanduse Instituuti (PI) sihtaspirantuuri. Pärast aspirantuuri lõpetamist ja kandidaaditöö kaitsmist Leningradis 1959. aasta jaanuaris ootas ees assistendi koht Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) põllumajandusloomade söötmise kateedris. Kaua ta assistendina ei töötnud. Juba 1960. aasta sügisel avanes võimalus minna end täiendama Saksamaale. Seal töötas ta Jena ja Leipzigi Ülikoolides kokku kaks aastat. Ta heaks kolleegiks ja sõbraks Saksamaal sai Manfred Anke, kellega tal oli elu lõpuni tihe kirj vahetus. Anke oli tuntud põhjalike uurimustega loomade mineraalse toitumise alalt. Saksamaal olles tegeles ka Ülo Oll sama teemaga ning 1967. aastal ilmus tema sulest põhjalik loomade mineraalset toitumist käsitlev raamat. Ka tema juhendatud 4 esimest kandidaaditööd olid sellesisulised, hiljem lisandus veel üks Ph doktoritöö.

Saksamaalt tagasi tulles jätkas Ülo Oll paar aastat vanemteaduri ja sama kaua dotsendi kohusetäitjana tegeldes samal ajal doktoritöö kirjutamisega. 1966. aasta kevadeks sai mahukas, kahe köiteline doktoritöö kaante vahele. See oli jätkuks kandidaaditööle ja käsitles lehmade produktiivsust ja füsioloogilist seisundit suvise söötmise tingimustes. Doktoritöö kaitsmine toimus 1967. aasta jaanuaris Leningradis. Pärast doktoritöö kaitsmist töötas ta mõne aasta (1966–1968) dotsendina, kuid peagi, juba 1968. aasta septembris, valiti ta kateedrijuhatajaks, sel ametikohal töötas järgnevat 24 aastat (kuni 1992. a-ni). Järgmisel aastal valiti Ülo Oll professori kohusetäitjaks, 1970. aastal omistati professori kutse, 1974. aastal sai ta ENSV teenelise teadlase aunimetuse.

Aastatel 1979–1986 töötas ta veel ka zooseneriteaduskonna dekaanina.

Pika pedagoogi staaži vältel, mis kestis mõningate vaheaegadega ligemale 40 aastat, õpetas Ülo Oll mitmele sõjajärgsele põlvkonnale põllumajandusloomade söötmist, üldloomakasvatust, biomeetriat, katsetehnikat ja -metoodikat. 90-date aastate algusest alates magistrantidele ka põllumajanduse ajalugu ja teadustöö metodoloogiat. Ta oli väga nõudlik õppejõud ja ootas üliõpilastelt tõsist suhtumist õppetöösse. Tihti tuli sellel pinnal ette ka pahandusi ja nii mõnelgi üliõpilasel oli suuri raskusi, et tema aines eksam sooritatud saaks.

Õppejõuna oli ta tuntud hea kõnemehe ja osava sõnaseadjana. Ta oskas loenguid huvitavaks teha ja neid huvitavalt ja meeldejäädvalt esitada. Tema loengud olid sisukad, põhjalikud. Need ei mahtunud tolle aja standardite raamidesse.

Ülo Oll oli ka erudeeritud teadlane ja suur autoriteet vabariigi põllumajandusteadlaste ja põllumeeste hulgas.

Väga osava sulemehena kirjutas ta palju. Tema mitmes keeles kirjutatud teaduslike artiklite loetelus on üle 600 nimetuse. Peale selle on temalt ilmunud 25 raamatut, brošüüri või monograafiat, millest nii mõnedki moodustavad hindamatu pärandi. Et ta tundis põhjalikult biokeemiat, loomade füsioloogiat ja toitumisõpetust, põhinevad tema tööd sügaval teoreetilistel teadmistel ja on kasutatavad ka tänapäeval ("Söötmisõpetus" I osa, 1994, "Veiste söötmine" koos A. Muugaga, 1978, "Sigade söötmine" koos L. Niguliga, 1991, "Söödad", 1993, "Põllumajandusloomade söötmisnormid koos söötade tabelitega", 1995 jt).

Palju aega kulutas ta oma õpilastele, nende teadustöid juhendades. Ja õpilasi oli tal palju. Tema juhendamisel on kaitstud 2 Ph doktori tööd, ta on olnud 4 doktoritöö teaduslikuks konsultandiks, 12 kandidaaditöö juhendajaks, 10 töö valmimisel oli tal oluline osa, olnud 7 magistritöö juhendajaks, paljude teadustööde oponendiks.

Lisaks õppe- ja teadustööle olid tema toimetada 1970–1990. aastani ilmunud EPA söötmisalasel teaduslike tööde kogumikud, ta oli esimene ajakirja "Agraarteadus" peatoimetaja (a-st 1989), Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi asepresident (1989–1995), "Põllumajanduse entsüklopeedia" toimetuse liige. Ta kuulus Eesti Teaduste Akadeemia doktorinõukogusse (1970–1975), EPA, Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi (1970–1989) ja Leningradi PI teadusalastesse nõukogudesse, oli Üleliidulise Põllumajandusteaduste Akadeemia söötmissektsiooni liige (1972–1985) jne.

Ta tegi palju ja suutis palju, tema töövõime oli hämmastav. Ta töötas praktiliselt ilma puhkepäevade ja puhkuseta ning nõudis ka oma kolleegidelt korrektset töösse suhtumist.

Ülo Oll oli tohutult mitmekülgne inimene. Peale teaduslike probleemide uurimise, tundis ta sügavat huvi ajaloo vastu. Ta tundis hästi Eesti mõisate ajalugu, mõisnike sugupuid ja nende elukäike, samuti esimese Eesti Vabariigi riigitegelasi ja nende elusaatusi. Põhjalik uurimus on tal kirja pandud kodukoha Kõo valla ja mõisa, Võhma, Kobina, Koksvere ajaloost ja inimestest, alates juba 1880-test aastatest. Huvitavalt on ta kirjutanud Põltsamaa Progümnaasiumi ja Kuremaa Zootehnikumi õpetajatest ja õpilastest. Kuremaast on tema juhendamisel kirjutatud ka magistritöö.

Teadagi oli ka tema anne aeg-ajalt oma mõtteid värsiridades väljendada ning kolleege mõnel ühisel koosviibimisel või lõpetajaid lõpuaktusel üllatada.

Kui juhuse ei oleks Ülo Olli 1944. aastal Kuremaale viinud, oleks võinud temast saada väga tugev ajaloolane, matemaatik või veel keegi. Tema peastarvutamise võime oli hämmastav. Juhuse kohta elus on aga Ülo Oll kirjutanud nõnda: "Juhusel on inimese elus äraarvamata suur tähtsus. Just juhused panevadki inimese saatuse kokku. Tingimuseks on, et pead olema parajal ajal parajas kohas juhusel jalus. Kui ei ole, siis teeb juhuse kellestki teisest selle, kelle ta oleks võinud sinust teha."

Võibolla just tänu õnnelikule juhusele sai Ülo Ollist tuntud loomakasvatusteadlane, põllumajandusteaduste doktor, professor, kelle teaduslikud tööd ja kirjutatud raamatud võib julgelt kanda meie põllumajandusteaduse kullafondi.

V. Sikk

Kaitstud doktoritööd

2006 a lõpp

Mait Lang – The performance of foliage mass and crown radius models in forming the input of a forest reflectance model (Lehestiku massi ning võra raadiuse mudelite sobivusest metsa heleduse mudeli sisendandmete koostamisel). Juhendajad: prof Tiit Nilson (Tartu Observatoorium), DSc, prof Andres Kiviste, PhD. Oponent dots Jari Varjo, DSc Soome Metsauuringute Instituudist.

Kai Piirsoo – Structure of the phytoplankton community and its relation to environmental conditions in Estonian running waters (Fütoplanktoni koosluse struktuur ja seda mõjutavad keskkonnategurid Eesti vooluveses). Juhendaja: prof Ingmar Ott, PhD. Oponent prof Keve T. Kiss, DSc Ungari Teaduste Akadeemia Ökoloogia ja botaanika instituudist.

Endla Reintam – Changes in soil properties, spring barley (*Hordeum vulgare* L.) and weed nutrition and community due to soil compaction and fertilization on sandy loam stagnic luvisol (Muutused mulla omadustes, suviodra (*Hordeum vulgare* L.) ja umbrohtude toitumises ning koosluses sõltuvalt mulla tallamisest ja väetamisest liivsaviilõimisega pruunil näivleeturud mullal). Juhendajad: dots Jaan Kuht, knd (põllumajandus), prof Raimo Kõlli, DSc. Oponent prof Rainer Horn, PhD, Kieli Christian-Albrechti Ülikooli Taime- ja mullateaduse instituudist.

2007

Aime Pajumägi – Uninsulated cowsheds: ventilation and aspects of building physics (Soojustamata veiselaudad: ventilatsioon ja ehitusfüüsikalisi aspekte). Juhendajad: dots Jaan Miljan, knd (tehn), prof emer Tõnu Keskküla, DSc. Oponent prof Jukka Ahokas, Dr. Tech., Helsingi Ülikooli Agrotehnoloogia osakonnast.

Raivo Vettik – Computer-aided optimization of pig farming technologies and machinery use (Seakasvatustehnoloogiate ja tehnika kasutuse arvutipõhine optimeerimine). Juhendajad: prof emer Heino Möller, PhD, dots Andres Annuk, PhD. Oponentid prof Aleksander Szeptycki, Dr Hab. (Ins), IBMER (Institut Budwnictwa. Mechanizacji i Electryfikacji), Varssavi, Poola ja dots Riina Miljan, DSc, Eesti Maaülikooli Majandus- ja sotsiaalinstituudist.

Alar Astover – Land use and soil management in Estonian agriculture during the transition from the Soviet period to the EU and its current optimization by the spatial agro-economic decision support system (Eesti maakasutus põllumajanduses üleminekul sotsialistlikust ajastust Euroopa Liitu ja selle optimeerimine asukohapõhise agromajandusliku nõuandesüsteemi abil). Juhendaja prof Hugo Roostalu, knd (põllumajandus). Oponent prof Aldis Karklins, Dr. Hab. (Agr.), Läti Põllumajandusülikooli Mulla- ja taimeteaduse instituudist.

Eve Veromann – Oilseed rape pests and their parasitoids in Estonia (Rapsi kahjurid ja nende parasitoidid Eestis). Juhendajad: prof Anne Luik, knd (bioloogia) ja vanemteadur Luule Metspalu, knd (bioloogia). Oponent Samantha M. Cook, PhD, Suurbritanniast.

Reet Karise – Foraging behaviour and physiology of bees: impact on insecticides (Mesilaselaadsete putukate korjekäitumine ja füsioloogia: insektitsiidide mõju). Juhendaja vanemteadur Marika Mänd, PhD. Oponent Heikki Hokkanen, PhD, Helsingi Ülikooli Rakendusbioloogia osakonnast.

Helen Agasild – The role of zooplankton grazing in shallow eutropic lake ecosystems (Zooplanktoni toitumise mõju madalate eutroofsete järvede ökosüsteemile). Juhendaja: Tiina Nõges, PhD. Oponent László G.-Tóth, DSc, Ungarist.

Viacheslav Eremeev – The influence of thermal shock and pre-sprouting on formation of yield structure elements in seed potatoes (Termošoki ja eelidandamise mõju kartuli seemnemugulate saagistruktuuri kujunemisele). Juhendajad: prof Juhan Jõudu, knd (põllumajandus) ja vanemteadur Merrit Noormets, PhD. Oponent S. D. Kiru, PhD, Venemaalt.

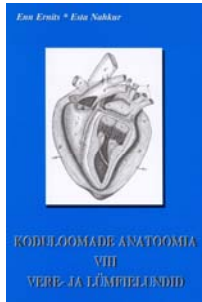
2007. a ilmunud põllumajandusalased raamatud

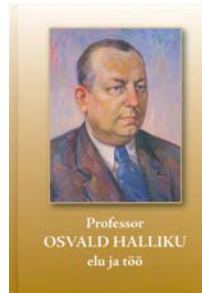
Eestis kasvatatavate põllukultuuride sordid, nende omadused ja kasvatamise iseärasused. Koostaja Mati Koppel. Jõgeva Sordiaretuse Instituut, 2007, 126 lk.

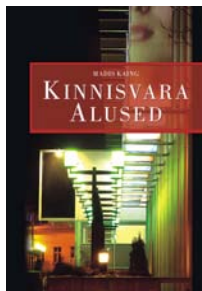
Millest sõltub teravilja saagikus. Koostaja Mati Koppel. Jõgeva Sordiaretuse Instituut, 2007, 102 lk.

Enn Ernits, Esta Nahkur. Koduloomade anatoomia VIII. Vere- ja lümfisüsteemid. Tartu: Halo kirjastus, 2007, 275 lk.

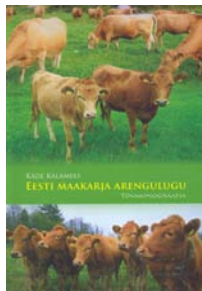
Professor Osvald Halliku elu ja töö. Koostaja Oolav Tamberg. Saku, 2007, 400 lk.

Madis Kaing. Kinnisvara alused. Tartu, 2007, 96 lk.

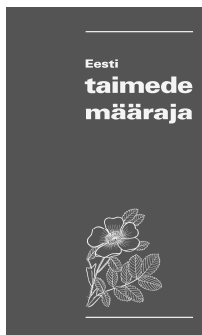
Põllukultuuride ja nende sortide sobivus maheviljeluseks. Koostaja Margus Ess. Jõgeva Sordiaretuse Instituut, 2007, 60 lk.

Käde Kalamees. Eesti maakarja arengulugu. Tõumonograafia. Tartu: Halo kirjastus, 2007, 328 lk.

Maia Raudseping. Sojauba, kasvatamise võimalused Eestis ja kasutamine. Jõgeva Sordiaretuse Instituut, 2007.

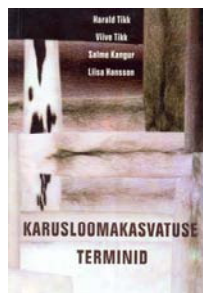
Heljo Krall, Toomas Kukk, Tiiu Kull, Vilma Kuusk, Malle Leht, Tatjana Oja, Ülle Reier, Silvia Sepp, Hanno Zingel, Taavi Tuulik. Eesti taimede määraja. Tartu, 2007, 447 lk.

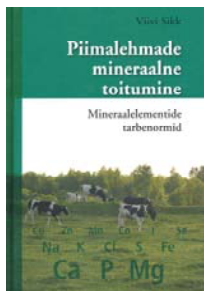
Rohumaaviljeluse, karjakasvatuse ja haljastuse integratsioon. Koostaja Hindrek Older. Eesti Rohumaade Ühing, 2007, 260 lk.

Saja-aastane Kaarel Tarandi. Koolmeistri pojast põllumeeste õpetajaks. Koostaja Aimur Joandi. Tartu, 2007, 156 lk.

Harald Tikk, Viive Tikk, Salme Kangur, Liisa Hansson. Karusloomakasvatuse terminid. Tartu, 2007, 113 lk.

Viivi Sikk. Piimalehmade mineraalne toitumine. Mineraalelementide tarbenormid. Tartu, 2007, 62 lk.

Harald Tikk, Viive Tikk, Matti Piirsalu, Jaanus Hämmal. Linnukasvatus I. Üldosa. Munakana- ja kanabroileri kasvatus. Tartu, 2007, 184 lk.

Soovitusi põllukultuuride kasvatajatele: artiklite kogumik. Koostaja Malle Järvan. Eesti Maaviljeluse Instituut, Saku, 112 lk.

AgriFoodResearch.net on informatsiooniplatform, mis on arendatud pidades silmas üle-euroopalikust koostööst huvitatud põllumajandusteadlaste vajadusi – ta annab kõikvõimalikku informatsiooni Euroopa uurimisprogrammide ja tulevaste uurimissuundade kohta põllumajanduses.

www.agrifoodresearch.net on arendatud projekti „EU AGRI MAPPING” tööna. Projekti toetab Euroopa Komisjon 6 Raamprojekti programmi raames. Projekt algatati vastusena Euroopa Komisjoni spetsiaalsele üleskutsule 2003. aastal ja tööperiood oli määratud 2006. aasta 1. jaanuarist 2007. aasta detsembrini. Projekti peaesmärgiks sai põllumajanduslike uuringute kaardistamine EL uutes liikmesriikides ning seniste arengute ja muutunud tingimustes kujunevate uute suundade analüüs nn vanade liikmete info taustal. Projekti juht on Olivier Chartier organisatsioonist Euroquality (Prantsusmaa). Eesti Maaülikool oli projektis osaline ja oli vastutav Eestit puudutava andmebaasi loomise ja andmestikuga täitmise eest.

Informatsiooniplatformi *AgriFoodResearch.net* haare on muljetavaldav:

- Ta sisaldab uute Euroopa Liidu liikmesriikide (ka kandidaatriikide) põllumajanduslike uurimisgruppide ja üksikuurijate andmebaasi. Andmebaasi koostamine on praeguseks lõppenud ja seal on registreeritud 1274 uurimisgruppi ja 3267 teadlast-uurijat.
- Olulise osa moodustab FP6 projektide „raamatukogu”. See osa kodulehest annab ka ülevaate tähtsamatest dokumentidest (aruanded, ettekanded, veebiaadressid jne), mis on seotud põllumajanduse ja toiduteaduste valdkondade tuleviku-uuringutega Euroopas. Veebikülj annab infot rohkem kui 30 integreeritud projekti ja paljude võrgustikuprojektide kohta, mida on finantseeritud Euroopa toiduohutuse ja – kvaliteedi prioriteedi valdkonnas.
- Veebiküljelt võib leida viited kaheksale Euroopa tehnoloogiaplatformile, mis on seotud toidu, põllumajanduse ja biotehnoloogiaga. Kõigi platvormide strateegilised dokumendid on andmebaasist alla laetavad.
- Andmebaasist saab hankida üldinfot ja kontaktandmeid põllumajandusteadlaste kohta 33 riigis.
- Baasis sisaldub informatsioon 15 ERA-net võrgustiku kohta.
- Leheküljelt saab informatsiooni Euroopa suurimate konsultatsioonifirmade kohta.
- Veebikülj avaldab Raamprojekt 7 uuemaid uudiseid. Alates 22. detsembrist 2006 on kättesaadav väljakuulutatud projektide andmebaas (FP7, ERA-Net, partneriotsingud).

Rohkem informatsiooni võib leida kodulehelt www.agrifoodresearch.net. Samas on otastarbekas ka kontrollida enda esindatust andmebaasis, registreeruda või värskendada oma artiklite nimekirja. Järelepärimistega *AgriFoodResearch.net* kohta saab pöörduda projekti Eesti-poolse koordinaatori T. Ohvrili poole tiuu.ohvril@emu.ee